

ΔΥΟ ΑΝΤΙΠΑΤΙΚΑ ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ ΤΟΥ ΓΚΛΟΥΚ ΑΠΟ ΔΥΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥ

('Από τις δύο σκιαγραφίες του Γκλούκ, που δίνουν με παρακάτω τη μετάφρασή τους, ή μία όφειλεται στον Γιόχαν - Κρίστιαν φον Μάννλιχ, (1741—1822) και ή άλλη στον Ιδίδρομιο ποιητή 'Ερνέστο 'Αμαδαίο Θεόδωρο Χόφμανν, (1776—1822). 'Ο πρώτος ζωγράφος και ιστορικός, προστατευόμενος του Χριστιανού του VI, δούκου του Πφάλτς—Τοβαίμπρουν, άπερίτησε από τη ζωγραφική 'Ακαδημία της άναρχια και συνεπλήρωσε έπειτα τις σπουδές του στη Ρώμη και στο Παρίσι, με τον Boucher. Στην αλήθ του Δουκού Χριστιανού στο Παρίσι, όπου άργότερα προσελήφθη, έγινε στον τόν Γκλούκ με την οικογενεία του, ακριβώς την εποχή των μεγάλων Παρισίων του θριάμβου ('Αλκτρις, 'Ορφείος, 'Ιφιγένεια κ.τ.λ.) δτε τόν έφιλοξένησαν ο Δούξ, Τόιε ακριβώς, όπως μās διαβεβαιώνει ο Μάννλιχ έκουσε από τόν στόμα του συνθέτη τις βιογραφικές σημειώσεις που άφορούσαν την παιδική του ηλικία. Άργότερα ο Μάννλιχ έπέστρεψε στη Γερμανία και ανέλαβε τη διεύθυνση του Μουσείου του Μ'νάου (1799—1818). Τά άπομνημονεύματά του έγραψε κατ' έπιθυμίαν του φιλοσόφου φίλου του Friedrich—Heinrich Jacobi και τά έξέδωσε τό 1909 με τόν τίτλο: «Ροκόκο και έπανάστασις ο Εύγενίους Σταλλράτερ.

'Ο 'Ερνέστος—'Αμαδαίος Θεόδωρος Χόφμανν, ένα από τά πιο πολύμορφα ταλέντα της εποχής του και άπο τούς πιο δημιουργικούς προδρόμους του ρομαντισμού, γεννήθηκε στην Κενζέβέργη, όπου έκαμε και τις σπουδές του, που συμπλήρωσε έπειτα στο Βερολίνο. 'Ασχολήθηκε με τό διήγημα, την ποίηση, τη μουσική, τό θέατρο, τη σκηνοθεσία και τη σκηνογραφία και παντού έδωσε δείγματα δυνατής φυσικής κλίσης. Πέριφημες όμως είνε οι διηγήσεις του που όχι μονάχα θαυμάζονται για τη δύναμη του φανταστικού τους στοιχείου και την ποιητική τους μορφή, άλλα και ένευστησαν όσον έλάχιστες μουσικούς, όπως τόν Σοβίνο (Κραϊσλιεριάνα) τόν Βάγκνερ, τόν Μπράνς, τόν 'Οφφενπαχ (Παραμύθια του Χόφμανν), τόν Χόουζικερ, τόν Μπουζόνι, τόν Μπράουουφελς, τόν Ρέτςινσεκ, τόν Βάλτερ, τόν Χιντεμπετ κ. ά. Τό πέρτερον είνε ότι δέν έχουν μικρότερη άξία από τις δημιουργίες του, τά κριτικά του σημειώματα για τή μουσική, που ανάμεσα τούς ξεχωρίζουν οι κριτικές του για έργα του Μπετόβεν (Κοριολάνος, Πέμπτη Συμφωνία, τά Τρία Έργον 70, 'Εγκλιον, Λειτουργία ες τό μείζον.)'Η έπίδρασις του στη φιλολογία, που σχετίζεται με τη μουσική παραγωγή των άρχων του 19ου αιώνος είνε πανθομολογούμενη και ή όρθότης των παρατηρήσεων άναγνωρίζεται άκόμη και σήμερα, Σ. τ. Μ.)

'Η περιγραφή του Μάννλιχ

Θά προσπαθώ με λίγες γραμμές να ζωγραφίσω έκ μνήμης την προσωπικότητα του Γκλούκ. 'Αλήθεια έχουν περάσει, από τότε που τόν πρωτοείδα, σχεδόν τριάντα έννια χρόνια. 'Ως τόσο ή βαθεία έντύπωση που μου έκανε και ή θερμή ήλικρινής φίλια, που αίσθανθήκα για 'αυτόν, άποτόπωσαν στη μνήμη μου και την ψυχή μου τόσο καθαρά τά χαρακτηριστικά κι' όλη του τη φυσιογνωμία,

που μου φαίνεται πως τόν βλέπω άκόμα μπρός στα μάτια μου και πως άκούω τη φωνή του. 'Οποιος θά συναντούσε τόν Γκλούκ με τό παλιό του και τη στρογγυλή περούκα του, χωρίς να τόν γνωρίζη άσφαλώς ποτέ δέν θά φανταζόταν πως βρίσκεται μπρός σε μία έξαιρετική προσωπικότητα, σε μία μεγάλη δημιουργική μεγαλοψφία. 'Ηταν κάτι παραπάνω από μέτριος στό άνάστημα, χοντροκαμωμένος, γερός, μωδής χωρίς μ' όλα αυτά να είνε σωματοδής. Είχε τό κενάλι στρογγυλό, τό πρόσωπο πλατύ κόκκινο και βλοιοκομένο, τά μάτια μικρά κάπως βαθιά βολημένα άλλα στην έκφραση σπινθηροβάλα, γεμάτα φωτιά. 'Ανοιχτόκαρδος, ζωηρός, και ευερέθιστος έξ ίδιουσυγκρασίας, δύσκολα προσαρμοζόταν στους τρόπους της καλής συμπεριφοράς και στις συνθήσεις του «καλού κόσμου». 'Ελεγε πάντα τά πράγματα με τό άληθινό του νομια, και μ' αυτό φυσικά πλήρως εκίσει τουλάχιστον φορές την ήμερα την ελασθησία τών παριζιάνων αυτών. Δέν έκτιμώσε τόν έπαινο παρά μονάχα όταν έβγαινε από τά χείλη ανθρώπων, που καταλαβαίνουν κάτι και ο ίδιος δέν έκαμε ποτέ φιλοφρονήματα. 'Αγαπούσε πολύ τη γυναίκα του, την κόρη του, τούς φίλους του κι' ως τόσο ποτέ - ποτέ δέν έδειχνόταν σε κανέναν τυφερός.

Χωρίς ποτέ να μεθούσε ή να χαλάη τό στομάχι του έτραγε κι' έπινε γενικά γερά. Σε κανένα δέν εκρούε, πως άγαπούσε και τό χρέμα και τά κέρη. Τό ίδιο δέν εκρούε και τόν έγωισμό του προκειμένου για τό φαγητό του, ίδιος στό τραπέζι, όπου έβριχε πάντα να τιστεύη, πως είνε ξεχωριστά δικαιώματα στους καλύτερους μεζέδες.

Αυτή είνε σε γενικές γραμμές ή άφπειαισθητική ένκόνα του περίφημου Γκλούκ. 'Η γυναίκα του έδωκε έπίσης περισσότερο διακριτικούς, παρά εύγενικούς τρόπους άγαπούσε με πάθος τόν άντρα της, τόν πρόσχε πολύ σε κάθε τι που επιχειρούσε να κάνει, και κατάφερε να ένε ένα είδος γκουβερνάνας γι' αυτόν, ενώ άφινε να φαίνεται, πως όποτασσόταν σ' όλες του τις θελήσεις.

Κάποτε που παρακαλέσαμε τόν Γκλούκ να μās διηγηθί πως πέρασε τά πρώτα - πρώτα ενιάτα του, χωρίς να μās άφήση να τού τό ζητήσουμε πολλές φορές μās διηγηθήκε :

'Ο πατέρας μου ήταν δασοφύλακας στη Βοημία και μένα με πρόόριζε για διάδοχό του στην ίδια θέση. Στόν τόπο μου όμως, όλοι καταγίνονται με τη μουσική, άκόμα και στα πιο μικρά χωριά: οι νέοι στό σχολείο οι γέροι στη χωριά της 'Εκκλησίας. 'Αγαπώντας κι' έγω με άληθινό πάθος αυτή την τέχνη προόδεα γρήγορα, έκπληκτικά γρήγορα! 'Επαιζα πολλά όργανα και ο δάσκαλος μουδινε ξεχωριστές όδηγιες τό μάθημα της μουσικής, πράγμα που έσημανε μία έντελώς τιμητική διάκρισι! Τελευταϊκά όλες μου οι σκέψεις, όλοι οι λογισμοί μου, όλες μου οι προσπάθειες έρχαν συγκεντρωθή στη του μουσική και παραμείναν όλοένα περισσότερο την ιδέα να γίνω κι' έγω κήποτε δασοφύλακας. Κ' έπειδή αυτό δέν πολυάρεσε τού πατέρα μου, άρχισε να

μού διπλασιάζει τη δουλειά που μούδινε σάν προγύμνασι για τὸ μέλλον μου καὶ νὰ μ' ἐπιβλέπει προσηκτικώτερα για νὰ τὴν κάνα σωστά, θέλοντας νὰ με τραβήξει ἀπὸ ἕνα ἐπάγγελμα, πού ὅπως ἔλεγε ἐποτέ δὲ θὰ μπορούσε νὰ μοῦ δώσει πατὶς.» Ἐτοὶ λοιπὸν ἀναγκάζομαι νὰ μελετῶ τὴ μουσικὴ μου τὴ νύχτα. Αὐτὸ πάλι ἐτάραζε τὴν ἡουρία καὶ τὸν ὕπνο στὸ σπιτί μας καὶ γι' αὐτὸ μοῦ κλείδωναν τὰ δρυανὰ μου. Μὲ τὸν ἔνθουσιασμό, πού εἶχα για τὴν τέχνη βρῆκα τότε κάτι πού ἔκανε ἀκόμα μεγαλύτερο θόρυβο: μιὰ γυμνῶματα (=μιὰ τὸση δὲ χαλδῶβδινη γλωσσίστα, πού μπαίνει ἀνάμεσα στὰ χεῖλια καὶ τὰ δόντια καὶ μ' ἐπιτρέπει φόσημα, παράγει ἦχο πού ξεκουφαίνει.) Ἄρχισα νὰ μελετῶ μ' αὐτὴν καὶ μέσα σ' ἕνα ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα ἤμου ξεφετίρι. Ὡς τόσο τὴ μεγαλύτερη εὐτυχία αἰσθανόμου τὴν Κυριακὴ πού ἔφελαν στὴ χωρῶβδια τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ τὴν ἐπιθυμία πού μ' ἔτραψε, νὰ δοθῶ ὁλόφωχα στὴν κλίσου πού αἰσθανόμου, παρακάλεσα τὸν πατέρα μου νὰ μὲ στείλει στὴ Βιέννη, νὰ σπουδῶσω. Μοῦ τὸ ἀρνήθηκε καὶ ἡ ἀκαμψία του στὸ ζήτημα αὐτὸ μ' ἔφερε σὲ πραγματικὴ ἀπόγνωση. Ἐτοὶ κάποιαν ὥραία μέρα, μὲ λίγες πενήταρες στὴν τσέπη, ἔφωχα κρυφὰ ἀπὸ τὸ πατρικὸ μου σπιτί καὶ για νὰ μὴ μποροῦν νὰ μ' εὐρουν καὶ νὰ μὲ γυρίσουν πίσω, τράβηξα για τὴ Βιέννη ὄχι ἀπὸ τὸν κανονικὸ συνειθισμένον δρόμο. Τὰ τραγοῦδια, πού ἔπαιζα στοὺς χωριάτες στὴν γυμνῶματα μου, μὲ βοηθοῦσαν νὰ βγάλω τὸ φρωμί μου καὶ νὰ βρῶκα τὴ νύχτα ἄουλο στὰ σπιτία τους, ὅσο βαστοῦσε ἡ πορεία μου. Τὸ πρῶτὸ πάλι ἔφωχα για νὰ πάω παρακάτω πρὸς τὴν πρωτεύουσα πάντα. Τὴν Κυριακὴ καὶ τίς ἄλλες γιορτῆς ἤμου πὶο τυχερὸς. Ἐπαύσις στὴ χωριάτικες ἐκκλησίες στὴ λειτουργία πότε τοῦτο πότε κείνον τὸ δρυανὸ καὶ μὲ νόμιζαν μεγάλο δεξιότῆνη, γι' αὐτὸ καὶ μὲ φιλοξενοῦσε ὁ παπῆς τοῦ χωριοῦ μέρες δόλοκληρες καὶ νὰ ὄητε πού ἤμου καὶ ἐπιθυμητὸς ἔξενος τους. Ὁ τελευταῖος παπῆς, (πρὶν ἀπὸ τὴ Βιέννη) πού μὲ μισῶ λόγια τοῦπα ἐπάνω-κάτω τὸ συνέβαινε, μοῦδωσε ἕνα γράμμα συστατικὸ σ' ἕνα φίλο του στὴν πρωτεύουσα καὶ αὐτὸς μὲ ὑποδέχτηκε μὲ πολλὴν ἐγκαριδιότητα χωρὶς ὡς τόσο νὰ μοῦ κρῶψη μιάν ἐλήθεια: Στὴ Βιέννη εἶχε βιρτουόζους σάν ἐμένα μὲ τὸ σωρὸ, καὶ ἂν δὲν εὐρίσκα λεφτὰ θὰ πέθαινα τῆς πεινας καὶ ἐγὼ καὶ τὰ ταλέντα μου! Τότε τοῦ-τὰ εἶπα ὅλα: πούος ἤμου, ἀπὸ πού ἐρχόμου τί γύρευα! Ἐνδιαφέρθηκε για μένα καὶ ἔπεισε τὸν πατέρα μου, πού δὲν ἀντιτάχθηκε πιά στὴν κλίσου μου, καὶ μοῦδωσε τὴν ὑποστηρίξει του. Ἐτοὶ βέβαια ἔχασα τὴν ἀνεκτερησία καὶ τὴν εὐκαρίστησι. Τῆς θροσῆς τῆς ἀλήτικης ζωῆς, ὡς τόσο ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά μπορούσα τώρα νὰ παραδοθῶ ὁλόφωχα καὶ χωρὶς τῆς φροντίδας τῆς βιοπάλης στὸ πάθος μου για τὴ μουσικὴ καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτὸ ὡς τὸ βρῶ-

δου νὰ μελετῶ νὰ παίζω τ' ὄργανόν μου καὶ νὰ συνθέτω. Ἐτοὶ εἶνα αὐτὸ πού εἶμαι σήμερα καὶ πού δὲν μ' ἐμποδίζει νὰ γυρίζω τὸ βλέμμα μου πίσω, γεμάτο πάθος καὶ νὰ θυμάμαι τίς δυὸ ἑκείνες ἑβδομάδες πού με βοήθησε ἡ γυμνῶματα μου νὰ ζήσω μιὰ τέλεια ἀνεξάρτητη ζωῆς.»

Ἄλλ' ἄς ἀφήσομε τώρα τὸν Μάννλιχ νὰ διηγῆται παρακάτω τίς ἀνομηνίες του ἀπὸ τὸ συναπάντημά του με τὸν Γκλοὺκ καὶ ἄς δοῦμε πῶς ἡμῶς ζωγραφίζει τὸν μεγάλο συνθέτη ὁ ἄλλος καλλιτέχνης, ὁ Ἐρνέστος—Ἀμαδαῖος Θεόδωρος Χόφμαν, πού ὅσο καὶ ἂν ἦταν ζωγράφος, ἦταν περισσότερο ποιητῆς καὶ εἶδε τὸν Γκλοὺκ πὶο πολὺ με τὰ μάτια τῆς ψυχῆς καὶ τῆς συντάσις του:

«Ποτέ μου δὲν εἶχα δῆ—γράφει— ἕνα κεφάλι, μιὰ μορφὴ πού νὰ μοῦ κάνει τόσο γρήγορα μιὰ τόσο βουθεῖα ἐντύπωση! Μιὰ μύτη, ἀπὸλα κυρτὴ κομμένη ἕνα πλατὸ ἀνοιχτὸ μέτωπο μὲ δυὸ αἰσθητῆς καμπυλωτῆς πάνω ἀπὸ τὰ γκριζωπά φρόδια, κάτω ἀπὸ τὰ ὁποῖα σπιθοβολοῦσαν σχεδὸν μὲ ἀνυπότακτη νεανικὴ φλόγα (ὁ ἀνθρωπος δῆπρεπε νᾶνε περισσότερο ἀπὸ πενήντα χρόνων) τὰ μάτια. Τὸ ἀπαλὸ σχηματισμένον ἡγουῖνι ἔκανε κάποιαν περιέργη ἀντίθεσι μὲ τὸ (σφιγμένον στόμα καὶ ἕνα παιχνιδιάρικο χαμόγελο, πού σχηματιζόταν ἀπὸ τὴν παράξενη κίνησι τὸν προσωπικῶν μῶνων καὶ χαραζόταν πὶο πολὺ στὰ βουλγαγιμένα μάγουλα ἐμοῖος σάν νὰ σήκανε κεφάλι στὴ βαθεῖα μελαγχολικὴ σοβαρότητα πού ἀπλωνόταν στὸ μέτωπο. Λίγες μονάχα μοῦδρες, γκριζωπῆς καὶ αὐτῆς, χυνόταν πίσω ἀπὸ τὰ αὐτιά πού πειθῶνταν κάπως ἀπὸ τὸ κεφάλι. Ἐνα πλατὸ μόντερο παλτὸ σκέπαζε τὸ ψηλὸ κοκαλιάρικο κορμί. Σηκῶθηκε δταν μὲ εἶδε, μὲ κούταξε ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια μὲ τὸ σοβαρὸ διαπεραστικὸν τὸ βλέμμα, καὶ δταν ἔτοιμαζόμου νὰ ρωτήσω, πῆρε τὸ φῶς καὶ ἔξαφανίσθηκε ἀπὸ κάποιαν πόρτα ἀφίνοντας με στὸ σκοτάδι. Αὐτὸ βασταῖε ἐπάνω—κάτω ἕνα τέταρτο. Αἰσθανόμου κατὶ σάν ἀπελπισία καὶ τὴ στιγμή, πού ἔτοιμαζόμου, προσανατολιζόμενος ἀπὸ τὴ θέσι τοῦ πῆνον, ναῦρω τὴν πόρτα καὶ νὰ τὴν ἀνοίξω, ξαναμπήκε μὲ τὸ φῶς πάλι στὸ χέρι, φωρῶντας ἕνα γιορτιάτικο κεντημένον ροῦχο, μὲ πλοῦσια βέστα, καὶ μ' ἕνα ἔϊφος στὸ πλευρὸ. Ἦρθε κοντὰ μου μὲ βῆμα ἐπίσημο, μοῦπιασε ἀπὸλα τὸ χέρι καὶ μοῦπε χαμογελῶντας παράξενα: Εἶμαι ὁ Ἰππότης Γκλοὺκ!»

Ἐτοὶ εἶδε τὸν συνθέτη τῆς Ἀρμιδας ὁ Χόφμαν, ὁ ποιητῆς. Καὶ τί παράξενον σ' ἀληθινὰ του πορτραῖτα βρῶσκουμε περισσότερο αὐτὸν παρὰ τὸν ἄλλον Γκλοὺκ πού ἡμῶς ἔβωσε ὁ Μαννλιχ, ὁ ζωγράφος μὲ τὴ δικὴ του περιγραφή.